Original Article

Investigation of effective factors in attracting students of Kashan University of Medical Sciences to congregational prayer in 2019

Afshar M[1], Mokhtari R[2*]

1- Trauma Nursing Research Center, Kashan University of Medical Sciences, I.R. Iran.
2- Faculty of Nursing and Midwifery, Arak University of Medical Sciences, I.R. Iran.

Received: 2019/07/2 | Accepted: 2019/11/10

Abstract:

Background: Considering the importance of prayer and its profound and wonderful effects on the individual and social life of youth and students, this study aimed to investigate the effective factors in attracting students to congregational prayers in Kashan University of Medical Sciences, 2019.

Materials and Methods: This descriptive cross-sectional study was conducted on 205 students of Kashan University of Medical Sciences. The data gathering tool was a researcher-made, reliable and validity questionnaire in the field of effective factors in attracting students to congregational prayers, which was set according to 5 Likert scale. Data were analyzed using descriptive statistics and the t-test.

Results: The effective factors in attracting students to congregational prayers (by mean and standard deviation) were respectively: the participation of authorities and professors (3.23±0.89), cultural and internal organizational factors (3.2±0.84), physical and beauty atmosphere of the prayer room (1.07±3.03), factors related to the role of peers and friends (2.98 ±1.19), the individual factors (2.92±0.77), the parents related factors (2.71±1.03), and the factors related to Imam congregation prayer (2.69±1.007). There was a significant relationship between sex (P=0.001), field of study (P=0.006) and place of life of students (P=0.03) with their attraction rate.

Conclusion: According to the findings, university, authorities and family are effective factors in attracting students to congregational prayer. Therefore, it is worthy to analyze the factors that influence students' attraction to prayer and planning to achieve success in this way.

Keywords: Prayer, Congregational prayer, Attraction, Student, Medicine, Paramedical, Effective factors

***Corresponding Author:**
Email: razieh.mokhtari91@gmail.com
Tel: 0098 939 272 1700
Fax: 0098 315 554 6633

Conflict of Interests: ***No***

Feyz, Journal of Kashan University of Medical Sciences, Supplement, 2020; Vol. 23, No 7, Pages 764-770

Please cite this article as: Afshar M, Mokhtari R. Investigation of effective factors in attracting students of Kashan University of Medical Sciences to congregational prayer in 2019. ***Feyz*** 2019; 23(7): 764-70.

[Downloaded from feyz.kaums.ac.ir on 2026-11-16]

PDF created with pdfFactory Pro trial version pdffactory.com

واکاوی عوامل مؤثر بر جذب دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کاشان به نماز جماعت سال 1397

محمّد افشار [1]، راضیه مختاری [2*]

خلاصه:

سابقه و هدف: با توجه به اهمیت نماز و تأثیرات عمیق و شگرف آن در زندگی فردی و اجتماعی دانشجویان، این مطالعه با هدف بررسی عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز جماعت در دانشگاه علوم پزشکی کاشان در سال 1397 انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی - مقطعی روی 205 نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کاشان انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته روا و پایا، در زمینه‌ی عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز جماعت بود؛ که در مقیاس لیکرت 5 نمره‌ای تنظیم شده بود. داده‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS ویرایش 16 با استفاده از شاخص‌های توصیفی و آزمون آماری t تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج: عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز جماعت برحسب میانگین و انحراف معیار به ترتیب شامل: مشارکت مسؤولان و اساتید 0/89±3/23، عوامل فرهنگی و درون‌سازمانی 0/84±3/2، فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه 1/07±3/03، عوامل مربوط به نقش همسالان و دوستان 1/19±2/98، عوامل فردی 0/77±2/92، عوامل مربوط به والدین 1/03±2/71 و عوامل مربوط به امام جماعت 1/007±2/69 بود. بین جنسیت (P=0/001)، رشته‌ی تحصیلی (P=0/006) و محلّ زندگی (P=0/03) دانشجویان با میزان جذب آن‌ها رابطه‌ی معنادار مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های این تحقیق، عواملی نظیر: دانشگاه، مسؤولان و خانواده بر جذب دانشجویان به نماز جماعت مؤثر می‌باشد. بنابراین شایسته است تا حصول توفیقات کامل با واکاوی مستمر عوامل مؤثر در زمینه‌ی جذب دانشجویان به نماز به منظور برنامه‌ریزی هرچه بیشتر، دست از تلاش کشیده نشود.

واژگان کلیدی: نماز، نماز جماعت، جذب، دانشجو، پزشکی، پیراپزشکی، عوامل مؤثر

دو ماه‌نامه علمی– پژوهشی فیض، دوره بیست و سوم، شماره 7، ضمیمه 1398، صفحات 770-764

مقدمه

تقید و اهتمام به آموزه‌های دستورات دینی با پای‌بندی و التزام به اموری مانند ادای نماز معنا می‌یابد [1]. نماز و اقامه‌ی آن به‌عنوان یکی از شاخص‌های عمده‌ی دینی در دین مبین اسلام بوده، دارای کارکردهای مهمّی از قبیل بازدارنده بودن فرد از فحشا و منکر، عامل تزکیه و سلامت روح و کاهش نابهنجاری اجتماعی است [3،2]. نماز به تعبیری، یک امر شخصی مابین فرد و خداوند خود تعریف می‌شود و دارای اهمیت فراوان است؛ اما برگزار کردن نماز به جماعت اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا نماز جماعت نمادی باارزش از جامعه‌ی اسلامی است که عناصری مانند اتحاد، نظم و رهبری را در برمی‌گیرد [4،3].

دانشگاه به‌دلیل جایگاه رفیع و بااهمیت تعلیم و تربیت در مکتب اسلام وظیفه‌ای بس مهم به جهت احیای ارزش‌های اسلامی به‌خصوص نماز برعهده دارد [1]. از این‌رو مسؤولان امر موظفند تا با شناسایی عوامل مؤثر در گرایش دانشجویان و جوانان به نماز جماعت در جهت احیای هرچه بیشتر این ارزش تلاش کنند. مطالعه‌ای عوامل مؤثر در عدم شرکت دانشجویان در نمازهای جماعت را عدم آشنایی با احکام و آداب نماز جماعت، همزمانی نماز با توزیع غذا و کلاس‌های درس گزارش کرده است [3]. نتایج مطالعه‌ی ذوالفقاری و همکارانش نشان داد بین مشارکت کارکنان دانشگاه و آموزش نماز با میزان حضور دانشجویان در نماز رابطه‌ی مستقیمی وجود دارد. همچنین بین مکان، زمان و امکانات فیزیکی مناسب، روحانی بودن امام جماعت و تشویق دانشجویان به نماز با میزان مشارکت آن‌ها رابطه‌ی مستقیم وجود دارد. در این مطالعه عوامل فردی، اجتماعی، خانوادگی و نظام آموزشی نیز از جمله مهم‌ترین عوامل مؤثر در گرایش دانشجویان به نماز بیان شد [5]. نتایج مطالعه‌ای در سمنان نشان داد بیش از 40 درصد از دانشجویان در حدّ متوسط و کم به شرکت در نماز التزام داشتند و نیز کمتر از 20 درصد از افراد همیشه در نماز جماعت شرکت می‌کردند؛ همچنین در این مطالعه، مهم‌ترین علل عدم گرایش به نماز کاهلی کردن فرد، قبول نداشتن امام جماعت، سخنرانی بعد از نماز و اعتقاد

1. استادیار، مرکز تحقیقات پرستاری تروما، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، کاشان، ایران

2. مربی، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران

* **نشانی نویسنده مسؤول:**

کاشان، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، دانشکده پرستاری، گروه اتاق عمل

تلفن: 09392721700 **دورنویس:** 03155575058

پست الکترونیک: razieh.mokhtari91@gmail.com

تاریخ دریافت: 11/4/1398 **تاریخ پذیرش نهایی:** 19/8/1398

[Downloaded from feyz.kaums.ac.ir on 2026-11-16]

PDF created with pdfFactory Pro trial version pdffactory.com

نداشتن به نماز جماعت ذکر شد [6]. در مطالعه‌ای 94/6 درصد دانشجویان به اصل نماز اعتقاد داشته، در حالی‌که 37/3 درصد آنان در اقامه‌ی نماز جماعت فعال بوده، 59/3 درصد نماز فرادی را ترجیح می‌دادند. در این مطالعه، دانشجویان به نقش سازنده‌ی امام جماعت و مسؤولان، دوستان و تأثیر امکانات مناسب در شرکت آنان در نماز جماعت اعتقاد داشتند [7]. اهمیت اقامه‌ی نماز در دانشگاه و ضرورت انسجام‌بخشی به فعالیت‌های فرهنگی در حوزه‌های نماز و نیایش، مسؤولان امر را بر آن داشت تا با استفاده از ظرفیت موجود در مجموعه‌های دانشگاهی به ساماندهی و تصویب قوانین و مقررات مرتبط با فریضه‌ی نماز در دانشگاه بپردازند [8،2]. با این‌حال به‌نظر می‌رسد با وجود تلاش‌های فراوان در برپایی نماز جماعت در بعضی از دانشگاه‌ها و مساجد کشور، میزان پای‌بندی به این فریضه‌ی الهی در حدّ مورد انتظار نیست و متأسفانه احساس می‌شود گرایش به نماز جماعت در بین نوجوانان و جوانان کاهش یافته، مساجد و نمازخانه‌ها به نحو مطلوب مورد استفاده قرار نمی‌گیرند [2]. از طرفی، علی‌رغم اهمیت نماز در رفتارهای فردی و اجتماعی، نتایج برخی تحقیقات نشان می‌دهند که جامعه‌ی دانشگاهی به‌خصوص دانشجویان به‌علت ارتباط بیشتر با دنیای مدرن نسبت به سایر نهادهای اجتماعی تحت تأثیرات آن قرار دارند و این موضوع باعث تغییرات نگرشی و رفتارهای ویژه‌ای در هر زمینه‌ای از جمله مقوله‌ی تدیّن و دین‌داری آن‌ها شده است [6،1]. نظر به این‌که بیش از 4 میلیون دانشجو در کشور مشغول به تحصیل می‌باشند و جوانان، قشر پویای هر جامعه‌ای را تشکیل می‌دهند و دوران جوانی و دانشجویی زمانی است که بسیاری از مسیرهای رفتاری در حال تکوین و تثبیت است [8،1]؛ شایسته است که مسؤولان و سیاست‌گذاران با برنامه‌ریزی دقیق‌تر و کارآمدتری راه‌های جذب دانشجویان به نماز جماعت را شناسایی کنند؛ زیرا نماز به تعبیر مقام معظم رهبری یک زنگ بیداری و یک هشدار در ساعات شبانه‌روز است و به انسان برنامه و به روز و شبش معنا می‌دهد [8]. بنابراین با توجه به اهمیت نماز و تأثیرات عمیق و شگرف آن در زندگی فردی و اجتماعی دانشجویان این مطالعه با هدف بررسی عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز جماعت در دانشگاه علوم پزشکی کاشان پرداخت.

مواد و روش‌ها

این مطالعه‌ی توصیفی - مقطعی، در سال 1397 روی دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی کاشان انجام شد. نحوه‌ی تعیین حجم نمونه بدین شرح بود که با در نظر گرفتن معیارهای ورود نظیر: تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی کاشان و مشروط بر این‌که حداقل دو ترم و یا بیشتر از تحصیلشان گذشته باشد و ضمن استفاده از فرمول کوکران در جامعه‌ی محدود و براساس مطالعه‌ی مشابه [3] با در نظر گرفتن انحراف معیار 7 و d برابر 1 که در آن مقدار z با سطح اطمینان 95 درصد برابر 1/96 می‌باشد و مقدار خطا 0/05، حجم نمونه به تعداد 188 نفر محاسبه شد. برای اطمینان بیشتر در نتایج و در نظر گرفتن ریزش احتمالی ناشی از عدم بازگرداندن پرسشنامه‌ها 220 نفر از دانشجویان رشته‌های مختلف (پرستاری، پزشکی، پیراپزشکی، بهداشت و دندان‌پزشکی) به روش تصادفی سهمیه‌ای مورد مطالعه قرار گرفت. بدین‌صورت که پژوهشگر با استفاده از روش طبقه‌ای، دانشگاه را براساس دانشکده‌ها به چند طبقه تقسیم کرده، حجم نمونه در هر دانشکده را براساس تعداد دانشجوی شاغل به تحصیل تعیین نموده، سپس ضمن اعمال نمونه‌گیری تصادفی، نمونه‌گیری از بین دانشجویان هر دانشکده انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته بود که براساس مرور متون و به‌صورت گمنام طراحی شده بود. پرسشنامه شامل 2 بخش بود: بخش اوّل دربرگیرنده‌ی اطلاعات دموگرافیک (جنس، سن، رشته تحصیلی، دانشکده‌ی محلّ تحصیل، معدل، محلّ سکونت و محلّ تولد)؛ و بخش دوم حاوی 25 سؤال پنج‌گزینه‌ای بود که براساس مقیاس لیکرت (بسیار زیاد: بسیار موافقم = 5، زیاد: موافقم = 4، بی‌نظر: متوسط = 3، کم: مخالفم = 2، بسیار کم: بسیار مخالفم = 1) نمره‌گذاری شده بود و عوامل جذب را از ابعاد عوامل مربوط به فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه (2 سؤال)، عوامل مربوط به مشارکت مسؤولان و اساتید (3 سؤال)، عوامل مربوط به بخش فرهنگی و درون‌سازمانی (7 سؤال)، عوامل مربوط به والدین (3 سؤال)، عوامل مربوط به دوستان و همسالان (1 سؤال)، عوامل مربوط به مسائل فردی (6 سؤال) و عوامل مربوط به امام جماعت (3 سؤال) مورد بررسی قرار داد. برای محاسبه‌ی نمره‌ی کلّ هر حیطه، نمره‌ی سؤالات هر حیطه با یکدیگر جمع و سپس بر تعداد کلّ سؤالات تقسیم شد؛ بدین‌ترتیب حداقل و حداکثر نمرات حاصله بین 1 تا 5 می‌باشد و برای محاسبه‌ی فراوانی گویه‌های هر حیطه جمع نمره‌ی بسیار موافقم و موافقم حاصل از هر عبارت به‌عنوان موافقت و جمع نمره‌ی بسیار مخالفم و مخالفم به‌عنوان مخالفت با عبارت مذکور در نظر گرفته شد. روایی محتوایی ابزار با استفاده از نظر چندین متخصص در زمینه‌ی امور پژوهشی و دینی مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز با استفاده از شاخص ضریب همبستگی از طریق روش بازآزمایی در یک مطالعه‌ی مقدماتی بر روی10 نفر از دانشجویان طی دو نوبت و به فاصله‌ی زمانی ده روز برابر با 0/89 محاسبه شد. این مطالعه در کمیته تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی

[Downloaded from feyz.kaums.ac.ir on 2026-11-16]

PDF created with pdfFactory Pro trial version pdffactory.com

کاشان با کد طرح 97185 و در کمیته‌ی اخلاق با کد IR.KAUMS.REC.1398.024 به تصویب رسید. پرسشنامه‌ها به همراه فرم رضایت آگاهانه برای شرکت در مطالعه به صورت بی‌نام، با رعایت اصل رازداری و توجه به تمایل افراد جهت شرکت در مطالعه، توسط نویسنده پس از ارائه‌ی توضیحات لازم (به‌صورت فردی) درباره‌ی پرسشنامه و نحوه‌ی تکمیل آن در بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف ضمن اعمال معیارهای ورود، توزیع شدند. داده‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS با استفاده از شاخص‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار، فراوانی مطلق، نسبی و آزمون آماری t تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج

از 220 پرسشنامه‌ی توزیع‌شده، 205 (93 درصد) پرسشنامه عودت داده شد. جدول شماره 1 نشان می‌دهد 98 نفر (معادل 47/8 درصد) از دانشجویان، مرد و 107 نفر (معادل 52/2 درصد) از دانشجویان، زن بودند. 168 (82 درصد) نفر از دانشجویان در مقطع کارشناسی و سایرین در مقاطع کارشناسی ارشد (10 نفر) و دکتری (27 نفر) بودند. بیشترین فراوانی دانشجویان مربوط به رشته‌ی پرستاری با فراوانی 104 نفر (معادل 50/7 درصد) می‌باشد. حداقل سنّ دانشجویان 17 و حداکثر 27 و با میانگین سنی 21 سال با انحراف معیار 2/19 بود. محلّ تولد 195 نفر (95 درصد) از دانشجویان، شهر بود. 150 نفر (73/2 درصد) از دانشجویان در خوابگاه زندگی می‌کردند. میانگین معدل دانشجویان، 15/79 و انحراف معیار آن 1/48 می‌باشد. حداقل میانگین 12 و حداکثر 19 می‌باشد. نتیجه‌ی آزمون تی تک‌متغیره، پس از بررسی همگنی واریانس‌ها ضمن انجام آزمون کولموگروف - اسمیرنوف ($P>0/05$)، برای مؤلفه‌های مشارکت مسؤولان و اساتید و برنامه‌های فرهنگی و درون‌سازمانی معنادار ($P<0/05$) می‌باشد؛ بنابراین با توجه به این‌که میانگین‌های به‌دست‌آمده بزرگ‌تر از میانگین فرضی (نمره ملاک) 3 است، می‌توان نتیجه گرفت از نظر دانشجویان مشارکت مسؤولان و اساتید، برنامه‌های فرهنگی و درون‌سازمانی بیشتر از سطح متوسط در جذب آن‌ها برای اقامه‌ی نماز جماعت نقش دارد. همچنین نتیجه‌ی آزمون تی تک‌متغیره در بررسی عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز بیانگر این است که میانگین عوامل مربوط به نقش والدین و امام جماعت در جذب دانشجویان به نماز جماعت کمتر از میانگین فرضی (نمره ملاک) 3 می‌باشد و این تفاوت معنادار است ($P<0/05$)، بنابراین از نظر دانشجویان عوامل مربوط به نقش والدین و امام جماعت کمتر از سطح متوسط در جذب آن‌ها برای اقامه‌ی نماز جماعت نقش دارند. نتایج آزمون آماری در خصوص مؤلفه‌های فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه، نقش دوستان و همسالان و عوامل فردی جذب دانشجویان به نماز در سطح 0/05 معنادار نمی‌باشد (جدول شماره‌ی 2). به منظور بررسی تفاوت میانگین پاسخ دانشجویان به پرسشنامه‌ی جذب به نماز براساس جنسیت، محلّ تولد و محلّ زندگی، پس از بررسی همگنی واریانس‌ها ضمن استفاده از آزمون لوین ($P>0/05$)، از آزمون t استفاده شد. نتایج آزمون t نشان داد، جذب دانشجویان به نماز براساس جنسیت و محلّ زندگی دانشجویان با یکدیگر تفاوت معناداری دارد ($P<0/05$) که براساس یافته‌های توصیفی دانشجویان زن بیشتر از دانشجویان مرد و دانشجویان ساکن مکان شخصی بیشتر از دانشجویان خوابگاهی، جذب اقامه‌ی نماز جماعت شده‌اند. نتایج آزمون آماری نشان داد میزان جذب دانشجویان متولد شهر و روستا در نماز با هم تفاوت معناداری ندارد ($P>0/05$) (جدول شماره‌ی 3). جدول شماره‌ی 4 نشان می‌دهد، بالاترین میانگین رتبه‌ی میزان جذب به نماز، مربوط به دانشجویان رشته‌های بهداشت و پرستاری به ترتیب با میانگین 134/35 و 105/55 است. همچنین کمترین میانگین رتبه مربوط به دانشجویان رشته‌ی دندان‌پزشکی با میانگین 64 می‌باشد. به منظور بررسی تفاوت در میزان جذب دانشجویان رشته‌های مختلف به نماز جماعت پس از بررسی عدم همگنی واریانس‌ها ضمن انجام آزمون کولموگروف -اسمیرنوف ($P<0/05$)، از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. براساس این آزمون 33 /14 =X2و $P<0/05$، می‌توان نتیجه گرفت میزان جذب دانشجویان رشته‌های مختلف به نماز جماعت متفاوت است؛ به‌طوری‌که این میزان به ترتیب در دانشجویان بهداشت و پرستاری بیشتر و در دانشجویان دندان‌پزشکی و پزشکی کمتر می‌باشد.

جدول شماره‌ی 1- توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار واحدهای مورد پژوهش

مشخصات فردی دانشجویان		(درصد)تعداد
جنسیت	زن	98 (47/8)
	مرد	107 (52/2)
میزان تحصیلات	لیسانس	168 (82)
	فوق لیسانس	10 (4/9)
	دکتری	27 (13/2)
محلّ تولد	شهر	195 (95)
	روستا	10 (5)
محلّ زندگی	خوابگاه	150 (73/2)
	شخصی	55 (26/8)
دانشکده‌ی محلّ تحصیل	پزشکی	31 (15/1)
	بهداشت و پیراپزشکی	70 (34/1)
	پرستاری	104 (50/7)
	$\bar{X} \pm SD$	
معدل	15/79±1/48	
سن	21 ±2/19	

[Downloaded from feyz.kaums.ac.ir on 2026-11-16]

PDF created with pdfFactory Pro trial version pdffactory.com

جدول شماره‌ی 2- آزمون تی تک‌متغیره نقش عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز با نمره‌ی ملاک 3

عوامل مؤثر در جذب به نماز	$\bar{X} \pm SD$	T	درجه‌ی آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها
فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه	3/03±1/07	0/42	201	0/67	0/032
مشارکت مسؤولان و اساتید	3/23±0/89	3/82	202	0/001	0/23
عوامل فرهنگی و درون‌سازمانی	3/2±0/84	3/47	197	0/01	0/20
عوامل مربوط به والدین	2/71±1/03	-3/76	185	0/001	0/28
عوامل مربوط به همسالان و دوستان	2/98±1/19	-0/23	200	0/81	0/01
عوامل فردی	2/92±0/77	-1/33	193	0/18	0/07
امام جماعت	2/69±1/007	-4/18	195	0/001	0/3

جدول شماره‌ی 3- نتایج آزمون t نمونه‌های مستقل به منظور مقایسه‌ی میانگین نظرات دانشجویان در مورد عوامل مؤثر در جذب به نماز براساس جنسیت، محلّ تولد و محلّ زندگی

متغیرها		تعداد	$\bar{X} \pm SD$	آزمون لوین (برابری واریانس‌ها)		T	درجه آزادی	معناداری	تفاوت میانگین‌ها
				F	معناداری				
جنسیت	مرد	98	2/82±0/67	0/23	0/62	-3/60	203	0/001**	-0/34
	زن	107	3/16±0/70						
محلّ تولد	شهر	195	2/99±0/70	0/019	0/89	-0/84	203	0/39	-0/19
	روستا	10	3/18±0/79						
محلّ زندگی	خوابگاه	150	2/93±0/71	0/07	0/78	-2/13	203	0/03*	-0/23
	منزل شخصی	55	3/17±0/67						

*معنادار در سطح 0/05 **معنادار در سطح 0/01

جدول شماره‌ی 4- مقایسه میزان جذب دانشجویان به نماز براساس رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	$\bar{X} \pm SD$	میانگین رتبه‌ها
پزشکی	2/69±0/57	76/90
دندانپزشکی	2/58±0/48	64
بهداشت	3/41±0/88	134/35
پرستاری	3/01±0/73	105/55
پیراپزشکی	2/98±0/53	101/16
آزمون آماری کروسکال والیس	Df= 4 X^2=14/33	P=0/006**

**معنادار در سطح 0/01

بحث

عدم روشن‌سازی حدود و موضوع مسأله‌ی گرایش یا عدم گرایش جوانان به نماز، این احتمال را به‌وجود می‌آورد که علی‌رغم کوشش‌های ارزنده‌ی مسؤولان، موضوع از مسیر اصلی منحرف شده یا امکان سازماندهی آن از دست برود [5]. بنابراین با توجه به جوان بودن جمعیت کشور و نقش الگوماننده‌ی که دانشجویان علوم پزشکی در آینده‌ی نظام بهداشت و سلامت هر جامعه دارند، بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به نماز جماعت از ضروریات است؛ مشروط بر این‌که با ارائه‌ی راهکارهای مناسب در جهت مشارکت حداکثری دانشجویان در نماز جماعت تلاش و از عوامل افت آن جلوگیری شود [1]. در مطالعه‌ای آمده است، عوامل فردی و اجتماعی متعددی در تعامل با یکدیگر در گرایش افراد به نماز مؤثر است. از این بین عوامل اجتماعی، خانواده و نظام آموزشی از بقیه‌ی عوامل مؤثرترند [5]. در مطالعه‌ی حاضر عوامل مؤثر بر جذب دانشجویان به نماز جماعت از دیدگاه دانشجویان به ترتیب شامل مشارکت مسؤولان و اساتید، عوامل فرهنگی و درون‌سازمانی، فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه، عوامل مربوط به همسالان و دوستان، عوامل فردی، عوامل مربوط به والدین و عوامل مربوط به امام جماعت بود. علت همسو نبودن اولویت عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز جماعت در پژوهش فعلی با سایر پژوهش‌ها [3،9،11-7] را می‌توان به تفاوت در شرایط و جوّ جوامع مورد بررسی نسبت داد. در این مطالعه، یافته‌ها نشان می‌دهد که از دیدگاه دانشجویان عوامل مرتبط با دانشگاه نظیر مشارکت مسؤولان و اساتید، برنامه‌های فرهنگی و درون‌سازمانی و فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه بیشتر از سایر عوامل فردی و اجتماعی در جذب دانشجویان برای شرکت در نماز جماعت نقش داشته است. بدون شک نظام‌های آموزشی مانند دانشگاه‌ها ضمن آموزش مبانی دینی و تحکم پایه‌ها و بنیان‌های آن در جوانان، می‌توانند از جمله عوامل

[Downloaded from feyz.kaums.ac.ir on 2026-11-16]

PDF created with pdfFactory Pro trial version pdffactory.com

مؤثر بر مشارکت دانشجویان در نماز باشند [5]. ذوالفقاری در مطالعه‌ای می‌گوید اساتید و کارمندان در بسیاری از موارد الگوهای یادگیرندگان هستند؛ به‌طوری‌که نحوه‌ی رفتار آن‌ها، چگونگی گفتار و اخلاق آن‌ها، میزان مشارکتشان در نماز و تشویق دانشجویان به نماز، می‌تواند موجب تأثیر چشمگیری در گرایش دانشجویان به نماز شود [5]. در این مطالعه، مشارکت اساتید و مسؤولان در نماز جماعت بیشترین عامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز جماعت می‌باشد که با نتایج مطالعات دیگر همسو می‌باشد [11،9،5،4]. در مطالعه‌ی حاضر یکی دیگر از عوامل مورد بررسی در جذب دانشجویان به نماز جماعت فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه بود. فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه از دو بُعد روانی و فیزیکی می‌تواند در جذب جوانان به مسجد تأثیرگذار باشد. از این‌روست که پیروان همه ادیان الهی نیز به معماری و فضای فیزیکی پرستشگاه‌های خود توجه زیادی داشته‌اند [12]. یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد، میانگین نمره‌ی نظرات دانشجویان درباره‌ی فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه بالاتر از میانگین فرضی بود؛ اما این تفاوت معنادار نبود. بنابراین در این مطالعه عامل فضای فیزیکی و زیبایی نمازخانه در مشارکت دانشجویان در نماز جماعت تأثیر چندانی نداشت. این در حالی است که یافته‌های سایر مطالعات حاکی از آن است که بین امکانات، شرایط نمازخانه‌ها و گرایش دانش‌آموزان به نماز جماعت رابطه معنی‌داری وجود دارد [8،7،5،4]. علاوه بر توجه به عوامل مربوط به نقش دانشگاه که از جمله عوامل مهم در جذب دانشجویان به نماز جماعت در این مطالعه می‌باشد؛ نباید از تأثیر سایر عوامل، نظیر عوامل فردی، نقش دوستان، والدین و امام جماعت غافل شد که در ادامه‌ی بحث به آن‌ها اشاره شده است. نتایج آنالیز داده‌ها حاکی از آن است که میانگین مؤلفه‌های نقش والدین و امام جماعت در مشارکت دانشجویان در نماز جماعت پایین‌تر از میانگین فرضی می‌باشد. با این‌حال چون سطح معناداری این عوامل کمتر از 0/05 می‌باشد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های نقش والدین و امام جماعت کمتر از سطح جذب متوسط در جذب دانشجویان برای شرکت در نماز نقش دارد. بدیهی است اعتقادات و گرایش‌های مذهبی و مشارکت والدین در نماز جماعت، بر افزایش انگیزه‌ی حضور جوانان و دانشجویان برای شرکت در نماز جماعت مؤثر است. در این مطالعه آنالیز داده‌ها نشان داد مؤلفه‌های نقش والدین از جمله عوامل مؤثر در جذب دانشجویان برای اقامه‌ی نماز می‌باشد. این یافته نشان‌دهنده‌ی تأثیرگذاری نقش والدین در شرکت فرزندان در نماز جماعت است. هادوی و حشمتی نیز در یافته‌های مطالعات خود رابطه‌ی معنی‌داری بین نقش والدین و گرایش‌های دینی درون خانواده و گرایش به نماز در دانشجویان گزارش می‌کنند؛ به این معنا که با افزایش گرایش‌های مذهبی درون خانواده، جذب دانشجویان به نماز نیز افزایش می‌یابد [13،1]. در مطالعه‌ی حاضر، برخلاف برخی مطالعات که در آن نقش و ویژگی‌های امام جماعت، از جمله مؤثرترین عوامل جذب دانشجویان ذکر شده است [7،4]؛ نقش و ویژگی‌های امام جماعت، اثر متوسط تا کمتری بر جذب دانشجویان در نماز جماعت داشته است که با نتایج برخی مطالعات همسو است [5،3]. علت پایین بودن میانگین نمره‌ی نقش امام جماعت در پژوهش فعلی می‌تواند به‌دلیل تعداد نسبتاً بالای خانم‌ها در این مطالعه و عدم ارتباط یا ارتباط و شناخت کم آنان با امام جماعت و تأثیر این امر بر پاسخ‌گویی به گویه‌های مرتبط با این مؤلفه در پرسشنامه باشد. در مطالعه‌ی حاضر، نتایج آزمون‌های آماری نشان داد عوامل مرتبط با نقش دوستان و همسالان و عوامل فردی، نظیر: سنگین بودن برنامه‌ی درسی، محتوای برنامه‌ی درسی و آشنایی با احکام و مسائل عملی نماز، در جذب دانشجویان به نماز، مؤثر و یافته‌ها معنادار نمی‌باشد که با نتایج سایر محققان همخوانی ندارد [4،2]. در این مطالعه، تفاوت معناداری در میانگین عوامل مؤثر بر جذب به نماز از دیدگاه زنان و مردان مشاهده شد؛ به‌طوری‌که براساس یافته‌های توصیفی، دانشجویان زن بیشتر از دانشجویان مرد جذب اقامه نماز جماعت شده‌اند. علت این تفاوت به روشنی مشخص نیست که انجام مطالعات بیشتر در جهت شناسایی دقیق علل را می‌طلبد. این یافته‌ها با نتایج مطالعات مجاهد [3] و فضل‌اللّهی [4] همسو می‌باشد. همچنین میانگین عوامل مؤثر در جذب دانشجویان به نماز به تفکیک محلّ زندگی تفاوت معناداری مشاهده شد؛ به‌طوری‌که دانشجویان ساکن مکان شخصی بیشتر از دانشجویان خوابگاهی جذب اقامه‌ی نماز جماعت شده‌اند. این یافته با نتایج مطالعه‌ی رونقی و همکارانش همخوانی دارد [11]. این یافته را می‌توان به شرایط خاصّ دوران دانشجویی، نظیر زندگی در خوابگاه و قرار گرفتن تحت تأثیر هنجارهای محیطی مانند: فقدان نظارت مستقیم والدین، دوری از خانواده، تنهایی و الگوپذیری جوانان در این سنین از یکدیگر نسبت داد. نتایج آزمون آماری نشان داد میزان جذب دانشجویان رشته‌های مختلف به نماز جماعت متفاوت است که براساس یافته‌های توصیفی، این میزان به ترتیب در دانشجویان پرستاری و بهداشت بیشتر و در دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی کمتر می‌باشد که با نتایج مطالعه مجاهد و همکاران همسو می‌باشد [3]. علت این تفاوت می‌تواند به‌دلیل حضور دانشجویان علوم پزشکی به‌خصوص دانشجویان پزشکی در عرصه‌های بالینی و فشردگی واحدهای درسی باشد که سبب شده

[Downloaded from feyz.kaums.ac.ir on 2026-11-16]

PDF created with pdfFactory Pro trial version pdffactory.com

جذب دانشجویان این رشته نسبت به سایر رشته‌ها کمتر باشد. در مطالعه‌ی حاضر تفاوت معناداری در میانگین نمرات جذب دانشجویان جهت شرکت در نماز جماعت به تفکیک مؤلفه‌های محلّ تولد (روستا یا شهر بودن)، سن و معدل مشاهده نشد ($P>0/05$).

نتیجه‌گیری

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد، از دیدگاه دانشجویان عواملی نظیر: دانشگاه، مسؤولان و خانواده، مؤثر بر جذب دانشجویان به نماز جماعت می‌باشد. با توجه به آن‌که از مهم‌ترین وظیفه‌ی نظام‌های آموزشی به‌ویژه دانشگاه زمینه‌سازی برای تربیت نیروهای متعهد و متخصص در راستای فرهنگ اجتماعی مسلط است؛ امری که نظام اسلامی آن را به‌عنوان اصلی‌ترین مأموریت خود دنبال کرده است و با انجام امور ذی‌ربط سعی در پرورش افراد نموده است؛ شایسته است تا حصول توفیقات کامل با واکاوی مستمر عوامل مؤثر در زمینه‌ی جذب دانشجویان به نماز به منظور برنامه‌ریزی، دست از تلاش کشیده نشود. اگرچه اندازه‌ی نمونه با استفاده از فرمول مناسب محاسبه شده است، اما اندازه‌ی نمونه نسبتاً کوچک و انجام مطالعه بر روی دانشجویان یک دانشگاه، ممکن است محدودیت‌های مطالعه‌ی حاضر باشد؛ که می‌تواند کلی بودن نتایج و امکان تعمیم نتایج را کاهش دهد. بنابراین، انجام مطالعات چند مرکزی بیشتر با اندازه‌ی نمونه‌ی بزرگ‌تر توصیه می‌شود. علاوه بر این، این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی - مقطعی بود، در یک مطالعه‌ی مقطعی ما نمی‌توانیم رابطه‌ی قطعی علت و معلولی را ارزیابی کنیم؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود به منظور بررسی دقیق‌تر، مطالعات کیفی در این زمینه انجام گیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی است. بدین‌وسیله از مساعدت و همکاری مسؤولان دانشگاه علوم پزشکی کاشان که تیم تحقیق را یاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید. همچنین از تمامی دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

References:

[1] Abdoljabari M, Karamkhani M, Olianasab Z, Pourhoseingholi MA, Ebadi M, Tabaghi R. Effect of Prayer on Drug, Smoking and Alcohol Consumption in Tabriz University of Medical Sciences. ***J Res On Relig Health*** 2016; 1(2): 36-45. [in Persian]

[2] Hoseini M, Hoseini M. Investigating the Factors Affecting the Attitude of Students of Islamic Azad University to Prayer. ***J Behav Sci*** 2012; 13(8): 61-83. [in Persian]

[3] Mujahed S, Hashemian Z, Lotfi M, Islami A. Investigating the presence and factors affecting students' participation in congregational prayers in Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd. ***Cultr Islam Uni*** 2014; 12(4): 391-413. [in Persian]

[4] Fazlolahi S, Maleki tavana M. Examining the factors that attract students to school prayer. ***J Marefat*** 2012; 22(154): 45-58. [in Persian]

[5] Zolfaghari A, Khalaji H. Investigating the Factors Affecting the Presence of Students in the congregational Prayer of the Islamic Azad University of Tuyserkan. ***Relig Comm*** 2010; 18(39): 63-77. [in Persian]

[6] Mahdavinejad G, Sotodeh Asl N, Ghorbani R, Haji Aghajani S. Adherence rate toward to prayer in the students of Semnan University of Medical Sciences. ***Koomesh*** 2014; 16(1): 111-8. [in Persian]

[7] Rahmani M. Investigating the Factors Affecting the Students' Proportion and Inclination towards Prayer. ***J Cogn Stud Islam Uni*** 2009; 43(5): 171-93. [in Persian]

[8] Safarnejad Boroujeni A, Dastpak S. Investigating the Factors Affecting Students 'Attendance to Contemporary Prayer from Students' Perspective Farhangian University of Chaharmahal and Bakhtiari Province. International Conference on Humanities, Social Sciences and Psychology, 2015 Oct 7 Tehran, IRAN. [in Persian]

[9] Rajabi S, Zahid Babolan A. Variables related to the attraction of students to congregational prayers in terms of school factors. ***J Psychol Relig*** 2012; 17(8): 103-12. [in Persian]

[10] Mohammadi A, Abbasian M. Investigating the Factors Affecting and Upgrading the Spirituality of Imam Ali University Students University. ***Q Military MGMT*** 2010; 10(39): 163-94. [in Persian]

[11] Ronaghi M, Mohammadi A. Studying Factors Affecting Students' Participation in Farhangian University Campus Fatemeh Al Zahra Esfahan in Congregation Prayer. ***Hum Sci Res J*** 2016; 3(7): 1-18. [in Persian]

[12] Mahdavi Nejad M, Mashayekhi M. Museums designing requirements based on socio-cultural functions. ***Arc Urban PLNG J*** 2009; 3(5): 65-78. [in Persian]

[13] Hadavi A, Heshmati MR. Factors Affecting Students' Attitudes toward Shahed University Campus (with emphasis on religious affiliation of the family, friends group, faculty professors). ***J Cultr Islam Uni*** 2012; 3(2): 219-22. [in Persian]

[Downloaded from feyz.kaums.ac.ir on 2026-11-16]

PDF created with pdfFactory Pro trial version pdffactory.com